

Sygn. akt III Pa 13/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2020 r.

Sąd Okręgowy w Łomży III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodnicząca : sędzia Jolanta Pardo (spr.)

Sędziowie : Anna Kacprzyk

Andrzej Kordowski

Protokolant : st. sekr. sądowy Małgorzata Olszewska

po rozpoznaniu 21 lutego 2020 r. w Ł., na rozprawie

sprawy z powództwa B. A., S. S. i M. A.

przeciwko J. E. (...) Spółce jawnej z siedzibą w W.

o zapłatę zadośćuczynienia

na skutek apelacji powodów B. A., S. S. i M. A. oraz pozwanej J. E. (...) Spółki jawnej z siedzibą w W.

od wyroku Sądu Rejonowego w Grajewie I Wydziału Cywilnego

z 29 sierpnia 2019 r., sygn. akt I C 154/18

1. obie apelacje oddala;

2. koszty procesu za II instancję między stronami wzajemnie znosi.

Anna Kacprzyk Jolanta Pardo Andrzej Kordowski

Sygn. akt III Pa 13/19

UZASADNIENIE

Powódka B. A. wniosła o zasądzenie od pozwanej J. E. (...) Spółki jawnej z siedzibą w W. 60.000 złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 17 listopada 2017 r. do dnia zapłaty jako zadośćuczynienie za śmierć syna.

Powódka S. S. wniosła o zasądzenie od pozwanej J. E. (...) Spółki jawnej z siedzibą w W. 30.000 złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 17 listopada 2017 r. do dnia zapłaty jako zadośćuczynienie za śmierć brata.

Powód M. A. wniosł o zasądzenie od pozwanej J. E. (...) Spółki jawnej z siedzibą w W. 30.000 złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 17 listopada 2017 r. do dnia zapłaty jako zadośćuczynienie za śmierć brata.

Pozwana J. E. (...) Spółka jawna z siedzibą w W. wniosła o odrzucenie pozwu z uwagi na powagę rzeczy osądzonej, powołując się na orzeczenie Sądu Rejonowego w Łomży w sprawie IV P 118/08, zmienione wyrokiem Sądu Okręgowego w Łomży.

Wniosek ten został prawomocnie oddalony, w związku z czym pełnomocnik pozwanej wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 29 sierpnia 2019 r. wydanym w sprawie I C 154/18 Sąd Rejonowy w Grajewie:

1. zasądził od pozwanego J. E. (...) Spółka jawna z siedzibą w W. na rzecz powodów:

a/ B. A. kwotę 30.000,00 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17.11.2017 r. do dnia zapłaty;

b/ S. S. kwotę 15.000,00 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17.11.2017 r. do dnia zapłaty;

c/ M. A. kwotę 15.000,00 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17.11.2017 r. do dnia zapłaty;

2. w pozostałym zakresie powództwo oddalił;

3. zasądził od powódki B. A. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Grajewie kwotę 500,00 zł tytułem brakującej części opłaty od pozwu;

4. zasądził od pozwanego J. E. (...) Spółka jawna z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Grajewie kwotę 2.200,00 zł tytułem brakującej części opłaty od pozwu;

5. zasądził od pozwanego J. E. (...) Spółka jawna z siedzibą w W. na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów procesu:

a/ S. S. kwotę 750,00 zł;

b/ M. A. 50,00 zł;

6. zasądził od pozwanego J. E. (...) Spółka jawna z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Grajewie kwotę 1.158,54 zł tytułem poniesionych wydatków;

7. zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia faktyczne:

K. A. był zatrudniony w J. S., A. (...) Spółka jawna z siedzibą w W. (J. E. (...) Spółka jawna z siedzibą w W.). 8 sierpnia 2003 r. inny pracownik spółki, R. N., przyłożył do odbytu K. A. przewód ciśnieniowy, co spowodowało zgon K. A..

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Łomży w sprawie IV P 118/08, zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Łomży w sprawie III Pa 5/09 zasądzono na rzecz powódki B. A. 10.000 złotych z ustawowymi odsetkami od 18 kwietnia do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za pogorszenie jej sytuacji materialnej po śmierci syna.

Wszyscy powodowie byli mocno związani uczuciowo ze zmarłym i bardzo przeżyli jego śmierć, pojawiły się u nich problemy ze snem i odżywianiem, nie korzystali jednak z pomocy psychologa czy psychiatry, nadal dochodzi u nich do nawrotów smutku i rozżalenia.

Sąd Rejonowy uznał, że rozważenia wymagało na wstępie, czy nie zachodzi w niniejszej sprawie powaga rzeczy osądzonej. W ocenie Sądu Rejonowego taka sytuacja nie ma miejsca. W sprawie Sądu Rejonowego w Łomży IV P 118/08 powódką była jedynie B. A., a jej żądanie dotyczyło odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci syna. Tym samym Sąd Rejonowy podzielił twierdzenia pełnomocnika powodów, że dochodzone w tamtej sprawie odszkodowanie za szkodę majątkową nie jest tożsame z dochodzonym w niniejszej sprawie zadośćuczynieniem za szkodę majątkową i nie zachodzi w niniejszej sprawie powaga rzeczy osądzonej.

Przechodząc do dalszych rozważań Sąd Rejonowy zauważył, że ustalenia poczynione w sprawie nie były między stronami sporne. Strona pozwana ani nie kwestionowała swojej odpowiedzialności za zdarzenie, w wyniku którego śmierć poniósł K. A., ani też tego jak mocno powodowie przeżyli i przeżywają ten fakt.

Sąd Rejonowy wskazał, że podstawą materialnoprawną roszczenia powodów o zasądzenie zadośćuczynienia za krzywdę w związku ze śmiercią syna i brata jest przepis art. 448 KC w zw. z art. 24 § 1 KC. O zastosowaniu wskazanych powyżej przepisów dla oceny roszczeń decyduje moment, w którym doszło do deliktu stanowiącego źródło szkody. Śmierć K. A., w konsekwencji której powodowie mieli doznać naruszenia dóbr osobistych, nastąpiła 8 sierpnia 2003 r. Dopiero zaś w wyniku nowelizacji dokonanej na mocy ustawy z 30 maja 2008 roku (Dz.U. Nr 116 poz. 731), 3 sierpnia 2008 r. wszedł w życie przepis art. 446 § 4 KC, w myśl którego Sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Co do zaś szkody niemajątkowej doznanej w wyniku naruszenia dóbr osobistych w związku ze śmiercią osoby bliskiej, która miała miejsce, tak jak w niniejszej sprawie, przed tą datą, zadośćuczynienia pieniężnego można żądać w oparciu o przepisy art. 448 KC w zw. z art. 24 § 1 KC. Wskazał też, że powyższy pogląd, ugruntowany w judykaturze w pełni podziela.

Następnie Sąd Rejonowy podniósł, że w uzasadnieniu nowelizacji wprowadzonej ustawą z 30 maja 2008 r. podniesiono, że skoro zadośćuczynienie istnieje w sytuacji naruszenia dóbr osobistych, o których mowa w art. 23 KC, to tym bardziej taka możliwość powinna istnieć w przypadku śmierci osoby bliskiej, która w istotny sposób narusza sferę psychicznych odczuć jednostki. Zwłaszcza, że przed nowelizacją kodeksu cywilnego, sądy przyznawały osobom najbliższym zmarłego zadośćuczynienie pieniężne na podstawie art. 448 KC. Natomiast, wprowadzając omawiany przepis polskie prawo idzie śladem tych systemów prawa cywilnego, w których przedmiotem ochrony jest nie tylko majątek, ale także sfera przeżyć psychicznych człowieka.

Zdaniem Sądu Rejonowego więzi rodzinne nie są jedynym dobrem osobistym, jakie może być naruszone w wyniku śmierci osoby najbliższej. Wskutek takiego zdarzenia uszczerbkowi ulega też zwykle zdrowie, wskazane w przepisie art. 23 KC i również za naruszenie tego dobra należy się zdaniem Sądu Rejonowego zadośćuczynienie na zasadach ogólnych. Naruszenie zdrowia może polegać nie tylko na oddziaływaniu fizycznym, skutkującym naruszeniem narządów lub tkanek, ale także negatywnym wpływem na sferę psychiczną, np. wywołaniu rozstroju nerwowego. Zauważył Sąd Rejonowy, że w doktrynie również wyrażono pogląd, iż w wypadku silnego wstrząsu psychicznego (a więc uszczerbku na zdrowiu), spowodowanego śmiercią osoby najbliższej, będzie możliwe wynagrodzenie szkody na zasadach ogólnych.

Sąd Rejonowy wskazał dalej, że w odniesieniu do zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, przyznawanego w oparciu o art. 448 KC, w judykaturze wskazuje się natomiast, że ustalając wysokość tego zadośćuczynienia należy mieć na względzie rodzaj naruszonego dobra osobistego, stopień jego naruszenia, zakres negatywnych konsekwencji wynikających z faktu naruszenia dobra osobistego, jak również stopień winy sprawcy naruszenia. W konsekwencji, w judykaturze i piśmiennictwie, wyrażono pogląd, że skoro zadośćuczynienie ma kompensować przedwczesną utratę członka rodziny, a dobrem osobistym, którego naruszenie wymaga rekompensaty, jest prawo do życia w rodzinie, to najwyższe kwoty zadośćuczynienia powinny być zasądzone na rzecz osób, które na skutek śmierci najbliższego członka rodziny stały się samotne, gdyż nie mają już własnej rodziny. Jako przykład takiej sytuacji wskazuje się roszczenia rodziców, którzy utracili ostatnie dziecko i nie będą mogli już mieć własnych dzieci, a nie posiadają innej bliskiej rodziny (rodziców, rodzeństwa). Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia należy także mieć na względzie średni przewidywany czas życia zmarłego członka rodziny, zamieszkiwanie ze zmarłym i pozostawanie z nim we wspólnym gospodarstwie domowym, posiadanie przez uprawnionego innych członków rodziny, rodzaj zdarzenia powodującego śmierć osoby najbliższej, jego okoliczności, kwestię wykrycia i ukarania sprawcy czynu niedozwolonego będącego przyczyną śmierci osoby najbliższej.

Sąd Rejonowy podniósł, że w niniejszej sprawie, strona pozwana nie kwestionowała rozmiaru cierpień powodów, spowodowanych śmiercią K. A.. Znajdują one potwierdzenie w treści zeznań świadka A. S., powódki B. A., powódki S. S. i powoda M. A.. W ocenie Sądu Rejonowego wynika z nich, że ze zmarłym łączyły ich bardzo silne więzy, a po jego śmierci doznali bardzo silnych cierpień psychicznych, co w swojej opinii potwierdziła biegła z zakresu psychologii H. P.. Dowody te nie były przez żadną ze stron kwestionowane. Strona pozwana nie kwestionowała również swojej odpowiedzialności za śmierć K. A..

Mając powyższe na uwadze Sąd Rejonowy uznał, że adekwatnym w stosunku do cierpień powodów zadośćuczynieniem będzie w przypadku B. A. kwota 30.000,00 zł, a S. S. i M. A. kwoty po 15.000,00 zł.

O odsetkach Sąd Rejonowy rozstrzygnął w oparciu o przepis art. 481 § 1 i 2 KPC, a termin, od którego są naliczane przyjął na 17 listopada 2017 r., tj. dzień, w którym pozwana odmówiła wypłaty zadośćuczynienia.

W pozostałym zakresie powództwo jako niezasadne oddalił.

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 100 KPC rozdzielając je po połowie między stronami.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik powodów zaskarżając go w części oddalającej powództwo ponad zasądzoną kwotę (pkt 2 wyroku) oraz w części dotyczącej kosztów procesu (pkt 3, 4, 5, 7 wyroku). Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 448 KC w zw. z art. 24 § 1 KC poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że zasądzenie kwoty: 30.000 zł na rzecz matki zmarłego oraz po 15.000 zł na rzecz rodzeństwa zmarłego stanowią adekwatne zadośćuczynienie za krzywdy spowodowane śmiercią K. A.. Wobec powyższego wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki B. A. kwoty 60.000 zł tytułem zadośćuczynienia po śmierci syna, powódki S. S. i powoda M. A. kwoty po 30.000 zł tytułem zadośćuczynienia po śmierci brata, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 17 listopada 2017 r. do dnia zapłaty; zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów procesu według norm prawem przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 7.200 zł oraz opłaty skarbowej od udzielonych pełnomocnictw w kwocie 34 zł oraz zasądzenie od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Apelację od wyroku wniósł również pełnomocnik pozwanej J. E. (...) Spółka jawna z siedzibą w W. zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 448 KC w zw. z art. 24 § 1 KC przez przyjęcie, że powodom w oparciu o te przepisy prawa przysługuje od pozwanej zadośćuczynienie za krzywdę doznaną w związku ze śmiercią syna i brata K. A.. Wskazując na powyższą podstawę apelacji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwanej spółki pełnomocnik powodów wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Obie apelacje jako nieuzasadnione, podlegały oddaleniu.

Wyrok Sądu I instancji należy uznać za prawidłowy, stanowiący wynik prawidłowej analizy materiału dowodowego oraz właściwej wykładni i zastosowania przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie. Sąd Okręgowy w całości podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy, przyjmując je za podstawę swojego rozstrzygnięcia.

Jednocześnie Sąd Okręgowy zasadniczo aprobuje ocenę prawną przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, gdyż w okolicznościach niniejszej sprawy nie występują jakiekolwiek przesłanki zaskarżenia mogące wyrok ten wzruszyć, a w szczególności te, które Sąd II instancji ma na uwadze z urzędu.

Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności skoncentruje się na apelacji strony pozwanej, jako dalej idącej czyli podważającej zasadę zasądzenia zadośćuczynienia. W ocenie Sądu II instancji apelacja koncentrująca się na odwoływaniu się do uchwały Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych z 22.10.2019 r. sygn. I NSNZP 2/19, jest nietrafiona. Rzeczone uchwała dotyczy rozczeń rodziny o ochronę dóbr osobistych w sytuacji kiedy nie nastąpiła śmierć poszkodowanego. Z jej uzasadnienia wyraźnie wynika rozróżnienie dwóch sytuacji, kiedy następuje śmierć poszkodowanego, a kiedy osoba poszkodowana żyje. Sąd Najwyższy stwierdził wyraźnie,

że: „przepis art. 446 § 4 KC nie podlega wykładni rozszerzającej i nie może objąć sytuacji, gdy poszkodowany żyje i może dochodzić pełnego naprawienia szkody, w tym szkody niemajątkowej. Ze względów aksjologicznych, konstytucyjnych i kodeksowych śmierć poszkodowanego i sytuacja, w której doznał on ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, nie mogą być uznane za równorzędne czy pozwalające na stosowanie analogii. Traktowaniu osoby dotkniętej nawet najcięższą chorobą lub niepełnosprawnością na równi z osobą zmarłą sprzeciwia się w sposób oczywisty wzgląd na przyrodzoną i niezbywalną godność człowieka”. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wskazywał, że, przyznanie zadośćuczynienia w związku z naruszeniem dóbr osobistych związane z modyfikacją art. 448 KC nie obejmowało uszczerbków niemajątkowych osób bliskich bezpośrednio poszkodowanego ani w razie jego śmierci, ani w razie uszczerbku na zdrowiu. Dlatego dostrzeżono w praktyce sądowej istnienie dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej, której zerwanie przez śmierć lub naruszenie w konsekwencji ciężkiego i trwałego kalectwa poszkodowanego, jest źródłem krzywdy najbliższych członków rodziny uzasadniającej przyznanie im zadośćuczynienia pieniężnego. Takie podejście spowodowało jednoznaczne uzupełnienie art. 446 KC o § 4 ustawą z 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116 poz. 731). A zatem powoływanie się na uchwałę w stanie faktycznym sprawy nie może prowadzić do oczekiwanych przez pozwanego skutków.

Apelacja powodów także nie zasługuje na uwzględnienie.

Lektura apelacji pokazuje, że jest ona po pierwsze dość niestaranna. Jedna strona środka odwoławczego z całą pewnością nie dotyczy niniejszej sprawy. W uzasadnieniu na karcie 217 akt pełnomocnik kontestuje zasądzenie na rzecz rodziców zmarłego kwot po 50.000 zł. a na rzecz brata 20.000 zł. i pisze o więziach z P. J.. Już samo to dyskwalifikuje argumenty apelacji jako nie mające związku ze sprawą. Nie jest zatem wiadome w czym skarżący upatrują nieadekwatność zasądzonych zadośćuczynień pieniężnych.

W ocenie Sądu Okręgowego wysokość zasądzonych kwot zadośćuczynienia zasługuje na akceptację, aczkolwiek Sąd I instancji nie ocenił zasadności roszczeń powodów w reżimie odpowiedzialności cywilnej z tytułu czynów niedozwolonych za szkody czy krzywdy, której doznał pracownik, bądź, w razie śmierci pracownika, jego bliscy.

Stosownie do **art. 300 KP** w sprawach nie unormowanych przepisami prawa pracy do stosunku pracy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego jeżeli nie są sprzeczne z zasadami prawa pracy. Rolą tej normy jest uzupełnienie regulacji o część pominiętą przez ustawodawcę w przepisach kodeksu pracy. Norma ta jest swoistym „wentylem bezpieczeństwa” w tym znaczeniu, że wypełnianie luk ma następować nie poprzez stosowanie właściwych przepisów Kodeksu cywilnego, ale stosowanie odpowiednie i zawsze niesprzeczne z zasadami prawa pracy czyli tak aby nie została naruszona istota i specyfika stosunku pracy.

Powodowie jako podstawę prawną swojego żądania wskazali przepis art. 448 KC w zw. z art. 24 § 1 KC Jako dobro podlegające ochronie na podstawie tych przepisów podali prawo do życia w rodzinie.

Sąd Okręgowy podziela pogląd Sądu Najwyższego zawarty w uchwale z 27.10.2010 r. III CZP 76/10 (OSNC-ZD 2011/nr B/42), zgodnie z którym najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 w związku z art. 24 § 1 KC zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 03 sierpnia 2008 r. Krzywdą dla strony powodowej jest naruszenie dobra osobistego jaką jest zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego ma na celu zrekompensować krzywdę za naruszenie prawa do życia w rodzinie i zmniejszyć ból spowodowany utratą najbliższej osoby. Zadośćuczynienie to pełni funkcję kompensacyjną, przyznana bowiem suma pieniężna ma stanowić przybliżony ekwiwalent poniesionej szkody niemajątkowej. Powinna wynagrodzić doznane cierpienia fizyczne i psychiczne oraz ułatwić przezwyciężenie ujemnych przeżyć, aby w ten sposób przynajmniej częściowo przywrócona została równowaga zachwiana na skutek straty matki i żony. Prawo do życia w pełnej rodzinie i utrzymania więzi emocjonalnej stanowi dobro osobiste podlegające ochronie prawnej. Niemniej jednak nie każdą więź emocjonalną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie i rodzi poczucie krzywdy. Oceniając zgromadzony w niniejszej sprawie materiał

dowodowy, Sąd uznał, że śmierć K. A. niewątpliwie doprowadziła do naruszenia dóbr osobistych w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, utrzymania więzi ze zmarłym oraz prawa do opieki i pomocy w przyszłości z jego strony.

W konsekwencji należało ocenić żądanie powodów i ustalić wysokość zadośćuczynienia. Dla porządku jedynie przypomnieć trzeba, że w rozpoznawanej sprawie miał zastosowanie stan prawny sprzed zmiany dokonanej przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731), w wyniku której treść art. 446 KC została uzupełniona 3 sierpnia 2008 r. o § 4 przewidujący możliwość przyznania najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Utrwalona wykładnia Sądu Najwyższego prowadzi do wniosku, że możliwe jest przyznanie najbliższym członkom rodziny zmarłego zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 w związku z art. 24 § 1 KC, także wtedy, gdy śmierć nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r. wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (uchwały z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, OSNC-ZD 2011 nr B, poz. 42; OSP 2011 nr 9, poz. 96, z glosą M. Wałachowskiej, z glosą M. Łolika, z glosą B. Lackorońskiego, LEX/el. 2011, z glosą K. Pachnika oraz z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012 nr 1, poz. 10; OSP 2012 nr 3, poz. 32, z glosą B. Lackorońskiego i glosą M. Łolika oraz wyrok z dnia 11 maja 2011 r., I CSK 621/10). Nie można jednak tracić z pola widzenia, że w okresie kiedy jeszcze nie przyznawano prawa do żądania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej na zasadzie art. 448 w zw. z art. 24 § 1 k.c. orzecznictwo przy ocenie żądań związanych ze śmiercią posiłkowało się art. 446 § 3 k.c., zgodnie z którym członkowie rodziny zmarłego mają prawo do odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. Jednoznacznie wskazał to Sąd Najwyższy w wyroku z 22.07.2004 r. II CK 479/03 czy wyroku z 15.10.2002 r. II CKN 985/00 czy wyroku z 01.02.2000 r. III CKN 572/98. „Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej wskutek śmierci” interpretowano jako zdarzenia zawierające w sobie elementy szkody materialnej ale i cierpienie psychiczne, które osłabiają aktywność życiową, ograniczają plany życiowe, wpływają na rozwój osobowości, obniżają motywację. Następstwa te kwalifikowano jako element krzywdy moralnej pozostającej w sferze subiektywnych przeżyć, rekompensowanej zadośćuczynieniem, ale także czynnik obiektywnego pogorszenia sytuacji na przyszłość, po śmierci najbliższych. Przepis art. 446 § 3 KC znajdował zatem zastosowanie także do szkód niematerialnych, polegających na obiektywnym pogorszeniu pozycji życiowej poszkodowanego w świecie zewnętrznym. Krzywda spowodowana śmiercią osoby bliskiej kwalifikowana była jako element pogorszenia sytuacji życiowej (tak SN w wyr. z 8.5.1969 r., II CR 114/69, OSNC 1970, Nr 7–8, poz. 129; por. też komentarz do art. 446 § 3 KC – pkt D). Jednorazowe świadczenie pieniężne, przyznawane na podstawie art. 446 § 3 KC, do czasu zmiany przepisów było swoistym odszkodowaniem, które obejmowało nie tylko niekorzystne zmiany w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego ale także zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną. Norma ta więc była stosowana bardzo elastycznie pozwalając do pewnego stopnia na rekompensatę uszczerbku niematerialnego

Biorąc to pod uwagę, w ocenie Sądu Okręgowego należało mieć na uwadze, że jakaś bliżej nieuchwytna kwota zadośćuczynienia została uwzględniona w odszkodowaniu zasądzonym wyrokiem Sądu Okręgowego w Łomży z 27.04.2009 r. III Pa 5/09. Odszkodowanie w kwocie 10.000 zł. zasądzone na rzecz matki zmarłego B. A. obejmowało również krzywdę niemajątkową co jednoznacznie wynika z treści uzasadnienia wyroku [k. 253]. Sąd wskazywał na zmiany w sferze dóbr niematerialnych powódki, ból, krzywdę, pojawienie się zaburzeń o charakterze depresyjnym, poczucie osamotnienia, osłabienie aktywności życiowej, motywacji do przezwycięzania trudności dnia codziennego, utratę wsparcia i pomocy. Przy ustalaniu wysokości odszkodowania w sprawie III Pa 5/09 Sąd Okręgowy uwzględnił, że B. A. uzyskała od sprawcy szkody 20.000 zł. oraz jednorazowe odszkodowanie z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w wysokości 19.199 zł. Łącznie zatem powódka B. A. otrzymała 49.199 zł.

Skoro jednak z treści uzasadnienia wyroku z 27.04.2009 r. nie wynika, aby odszkodowanie zaspokajało wszelkie krzywdy, roszczenie B. A. i pozostałych powodów, Sąd Rejonowy prawidłowo uznał za częściowo zasadne.

Zasadniczą funkcją zadośćuczynienia jest funkcja kompensacyjna, gdyż jego celem jest złagodzenie cierpienia wywołanego utratą osoby bliskiej. Chodzi tu o krzywdę (szkodę niemajątkową) ujmowaną jako cierpienie fizyczne, a więc ból i inne dolegliwości oraz cierpienia psychiczne, to jest ujemne uczucia przeżywane w związku ze

śmiercią syna i brata. Zadośćuczynienie za krzywdę jest swoistą postacią odszkodowania, którego celem jest rekompensowanie uszczerbku na dobrach osobistych (szkody niemajątkowej), w takim zakresie, w jakim taka rekompensata, ze względu na szczególny charakter tych dóbr, jest możliwa za pomocą świadczeń pieniężnych. W każdej sprawie występują szczególne, właściwe tylko dla niej, okoliczności faktyczne. Natężenie doznanych krzywd zależy od indywidualnych cech poszkodowanych. Dlatego okoliczności wpływające na wysokość zadośćuczynienia, podobnie jak kryteria ich oceny, powinny być rozważane indywidualnie wobec konkretnej osoby pokrzywdzonego. Świadczenie to musi stanowić odczuwalną wartość ekonomiczną, skoro śmierć osoby bliskiej to ogromna dolegliwość psychiczna dla członka rodziny zmarłego, a jej skutki rozciągają się na całe jego dalsze życie. Należy jednak mieć także na uwadze, że świadczenie z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę winno być utrzymane w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 10 sierpnia 2016 r. I ACa 168/16).

Nie ulega wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, jest dobrem osobistym podlegającym ochronie. Powodowie emocjonalnie byli związani z synem i bratem bardzo silnie, łączyła ich miłość, wsparcie i zrozumienie. Pozostawali w bliskich, zażyłych relacjach, więziach emocjonalnych, nagle urwanych. Nagła i niespodziewana śmierć to przeżycie traumatyczne i wstrząsające. Od tego dnia życie całej rodziny zmieniło się, powodom trudno było odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Niezależnie od pełnionych ról w rodzinie każdy ma prawo do doskonalenia swoich kompetencji społecznych, kształtowania postaw, czerpania z poczucia stabilizacji i bezpieczeństwa jakie daje rodzina. Każdy z powodów silnie i na swój sposób odczuł śmierć K. A..

Oczywistym przy tym jest, że ból będący konsekwencją śmierci bardzo bliskiej osoby jest właściwie niemożliwy do oszacowania, jednakże zadośćuczynienie zasądzone zaskarżonym wyrokiem jest prawidłowe i nie ma żadnych podstaw do jego podważenia. W odniesieniu do B. A., osoby która najbardziej ucierpiała na skutek śmierci syna, należy uwzględnić, że już otrzymała znaczną kwotę pieniężną na skutek śmierci syna – 49.199 zł. Natomiast krzywda brata i siostry zmarłego choć dotkliwa i swoista z ich punktu widzenia ma jednak zbliżony stopień do najczęściej opisywanych w orzecznictwie. Stąd też kwoty zasądzone przez Sąd Rejonowy są prawidłowe i nie sposób dopatrzeć się naruszenia przepisów prawa materialnego art. 24 § 1 KC w zw. z art. 448 KC .

Skoro zadośćuczynienie pełni funkcję kompensacyjną, przyznana suma pieniężna ma stanowić przybliżony ekwiwalent poniesionej szkody niemajątkowej. Powinna ona wynagrodzić doznane cierpienia fizyczne i psychiczne, aby w ten sposób przynajmniej częściowo została przywrócona równowaga zachwiana na skutek popełnienia czynu niedozwolonego. W wyroku z dnia 27 kwietnia 2017 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach (I ACa 1205/16 publ. Legalis) podniósł iż, strata członka najbliższej rodziny z którą łączyły nas silne więzi uczuciowe i faktyczne, nigdy nie ulegnie zapomnieniu i nie można odmówić osobie pokrzywdzonej prawa do trwałego przeżywania żałoby, jednakże dla spełnienia przez przyznane zadośćuczynienie funkcji kompensacyjnej wpływ znacznego okresu czasu od zdarzenia powodującego krzywdę nie może pozostać bez znaczenia. Zadośćuczynienie jako swoista kompensata za ból, cierpienie i inne aspekty utraty osoby najbliższej musi odpowiadać intensywności tych negatywnych przeżyć osoby bliskiej, a ta w naturalny sposób maleje z upływem czasu.

Sąd I instancji, zdając sobie sprawę, że ból będący konsekwencją śmierci bardzo bliskiej osoby jest właściwie niemożliwy do oszacowania prawidłowo określił wysokość zadośćuczynienia należnego matce i rodzeństwu zmarłego. W ocenie Sądu Okręgowego powyższa kwota – wbrew twierdzeniom apelujących – jest kwotą adekwatną i odpowiednią. Z treści art. 448 k.c. wynika, że suma zadośćuczynienia za doznaną wskutek naruszenia dobra osobistego krzywdę musi być „odpowiednia”. Ustalenie jaka kwota zadośćuczynienia w konkretnych okolicznościach sprawy jest „odpowiednia” należy zatem do sfery uznania sędziowskiego. O jej wysokości decyduje przede wszystkim sąd pierwszej instancji. Korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądzonych zadośćuczynienia może nastąpić tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie. W kontekście przedstawionych wyżej rozważań niezasadny był zarzut strony powodowej, naruszenia prawa materialnego dotyczący rażącego zaniżenia zasądzonych na rzecz powodów zadośćuczynienia za naruszenia dóbr osobistych wskutek śmierci K. A.. Zadośćuczynienie powinno mieć charakter kompensacyjny, winno przedstawiać

ekonomicznie odczuwalną wartość i być tak ukształtowane, by stanowić odpowiedni ekwiwalent doznanej krzywdy. Z drugiej strony, wysokość zadośćuczynienia powinna być utrzymana w rozsądnych granicach i dostosowana do aktualnych stosunków majątkowych. Niemajątkowy charakter szkody wynagradzanej w przedmiotowym postępowaniu decyduje o jej niewymierności. Niewątpliwie strata członka najbliższej rodziny, z którą powodów łączyły silne więzi uczuciowe i faktyczne, nigdy nie ulegnie zapomnieniu i nie można odmówić osobom pokrzywdzonym prawa do trwałego przeżywania żałoby, jednakże dla spełnienia przez przyznane zadośćuczynienie funkcji kompensacyjnej upływ tak znacznego okresu czasu od zdarzenia powodującego krzywdę powodów nie może pozostać bez znaczenia. Gdyby bowiem podzielić bez zastrzeżeń logiką niewiązania rozmiaru krzywdy z upływem czasu od zdarzenia ją wywołującą można by dojść do zaprzeczenia idei i istoty zadośćuczynienia w tego rodzaju sprawach, gdyż oczywistym pozostaje, że cierpienia i żałoba po stracie osoby bliskiej nigdy nie zostaną zniwelowane przez uzyskanie określonych świadczeń pieniężnych. Raz jeszcze należy podkreślić, że zadośćuczynienie jako swoista kompensata za ból, cierpienie i inne aspekty utraty osoby najbliższej musi odpowiadać intensywności tych negatywnych przeżyć osoby bliskiej, a ta w naturalny sposób maleje z upływem czasu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd I instancji określając wysokość zadośćuczynienia należnego powodom w związku ze śmiercią ich syna i brata prawidłowo uwzględnił skutki, jakie ta śmierć wywarła w ich życiu.

Wskazać należy, że korygowanie przez sąd odwoławczy wysokości zasądzonej kwoty zadośćuczynienia możliwe jest wówczas, gdy stwierdza się oczywiste i rażące naruszenia ogólnych kryteriów ustalania wysokości zadośćuczynienia (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego z dnia z dnia 5 grudnia 2006 r., II PK 102/06, z dnia 18 listopada 2004 r., I CK 219/04 z dnia 30 października 2003 r., IV CK 151/02, z dnia 7 listopada 2003 r., V CK 110/03, z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70). O oczywistym i rażącym naruszeniu zasad ustalania „odpowiedniego” zadośćuczynienia mogłoby świadczyć przyznanie zadośćuczynienia wręcz symbolicznego zamiast stanowiącego rekompensatę doznanej krzywdy, bądź też kwoty wygórowanej, prowadzącej do niestosownego wzbogacenia się tą drogą.

Reasumując, w realiach niniejszej sprawy godzi się zauważyć, że zasądzonemu przez Sąd I instancji zadośćuczynieniu można przypisać walor odpowiedniości. Mając na względzie wszystkie okoliczności sprawy wpływające na zakres krzywdy doznanej przez powodów, w wyniku naruszenia dobra osobistego, jakim jest prawo do życia w rodzinie i prawo do więzi emocjonalnej łączącej osoby bliskie w rodzinie, gdy śmierć najbliższych zrywa więź fizyczną, ale na poziomie emocjonalnym ona nadal istnieje, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że zasądzone kwoty na rzecz każdego z powodów są adekwatne do rozmiaru ich cierpień wywołanych przedwczesnym zerwaniem tych więzi. Jest oczywistym także, że na wysokość zadośćuczynienia będącego swoistą kompensatą za ból, cierpienie i inne aspekty utraty osoby najbliższej wpływ miał upływ czasu (około 15 lat w chwili wniesienia pozwu), który w sposób naturalny zmniejszył intensywność tych negatywnych przeżyć.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 385 KPC, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji. W sytuacji, gdy apelacje obu stron zostały oddalone, koszty postępowania apelacyjnego podlegały wzajemnemu zniesieniu na podstawie art. 100 in principio KPC.